

30/4/2020 Tarihi İtibariyle Covid-19'un Yargılama Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri

Tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs (Covid-19) salgınının, toplumsal hayat üzerindeki olumsuz etkileri yadsınamayacak düzeylere ulaşmış durumda. Salgının yayılmasının önlenmesi amacıyla hizmet etmek üzere gerek bireyler gerekse de yasa koyucu ve hükümet tarafından birtakım önlemler alınmaya devam etmekte. Ancak Koronavirüs salgınına rağmen ticari ilişkiler sürdürülmeye çalışılmakla birlikte hukuki anlaşmazlıkların çoğu zaman çözüm mercii olan mahkemelerin işleyişi, bu süreçte toplum sağlığının korunması için zorunlu olarak yavaşlatılmış durumdadır.

Bu yazımızda Koronavirüs salgınının yargılama faaliyetleri ve mahkemeler üzerindeki etkilerini açıklamaya çalışacağız.

Ülkemizde ilk Koronavirüs vakasının açıklandığı 11 Mart 2020 tarihinden bu yana Türkiye Barolar Birliği ile Adalet Bakanlığı ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yakın bir fikir teatisi içerisinde süreci şekillendirmiştir.

Yargılama Faaliyetleri Bakımından Bugüne Kadar Hangi Gelişmeler Yaşandı?

Bu süreçte ilk olarak Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 13 Mart 2020 tarihli **“Corona Virüsü Hakkında Alınacak Tedbirler”** konulu yazısıⁱ ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Uluslararası Kamu Sağlığı Acil Durumu” ilan edildiği belirtilerek, Sağlık Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Koronavirüs Bilim Kurulu’nun önerileri kapsamında; yargılama faaliyetlerinin yürütülmesinde herhangi bir soruna sebebiyet vermemek amacıyla, tutuklu işlere yönelik soruşturma ve kovuşturmalar ile ivedi sayılacak diğer hususlar haricinde duruşma ve keşiflerin ertelenmesi ile gerekli görülen hâllerde SEGBİS uygulaması kullanılması hususunun mahkemelerce değerlendirilmesi, Kurulun önerileri doğrultusunda yeni tedbirlerin hayata geçirilmesi için gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi gerektiği tüm hakim ve Cumhuriyet savcılarında duyurulmuştur.

Sonrasında ise İstanbul Barosu, internet sitesinde yayınlamış olduğu 16 Mart 2020 tarihli duyurusundaⁱⁱ İstanbul’daki merkez adliyelerde yapılan görüşmeler sonucunda varılan mutabakat çerçevesinde bütün duruşmaların 14 Nisan 2020 tarihinden sonraki bir güne ertelendiğini, mahkemelere bu erteleme için mazeret dilekçesi gönderilmesinin gerekmediğini duyurmuştur.

Merkez adliyeleri ile varılan mutabakatın duyurulduğu 16 Mart 2020 günü, yine Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından da **“Koronavirüs Tedbirlerine İlişkin Duyuru”**ⁱⁱⁱ yayımlanmış ve devam eden arabuluculuk süreçlerinde, tarafların telekonferans yöntemi ile toplantı yapmaya

ağırlık vermeleri, yeni başlayan arabuluculuk süreçlerinde ise yasada belirtilen sürelerin sonuna doğru toplantı günü verilerek şehir içi ya da şehir dışı fark etmeksizin telekonferans yönetiminin benimsenmesi önerilmiştir.

17 Mart 2020 tarihli Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün **“Korona Virüsü Hakkında Alınacak Tedbirler”**^{iv} konulu yazısında ise ; Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından yargı mercilerine iletilen 13 Mart 2020 tarihli yazıya binaen hukuk daireleri ve mahkemelerince ertelenen duruşma ve keşiflere ilişkin tebligat giderinin gider avansından karşılanmasına, yeterli gider avansının bulunmadığı dosyalar ile tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işlerde ileride bu gideri ödemesi gereken taraftan alınmak üzere suçüstü ödeneğinden karşılanması hususu Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlıklarına, Bölge İdare Mahkemesi Başkanlıklarına ve Cumhuriyet Başsavcılıklarına bildirilmiştir.

22 Mart 2020 tarihinde ise 31076 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren **“COVID-19 Kapsamında Kamu Çalışanlarına Yönelik İlave Tedbirler ile ilgili 2020/4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi”**^v ile kamu hizmetlerini aksatmayacak şekilde ve ihtiyacı karşılayacak kadar asgari personelin bulundurulması şartıyla kamu görevlilerine uzaktan çalışma, dönüşümlü çalışma gibi esnek çalışma yöntemlerinin uygulanabileceği, bu çerçevede esnek çalışma yöntemlerinden faydalananlar ile idari izinli sayılan çalışanların görevlerini fiilen yerine getirmiş sayılacakları ve tüm özlük haklarının saklı olduğu açıklanmıştır.

Akabinde [Hakimler ve Savcılar Kurulu 23.03.2020 tarihinde yayımladığı “COVID-19 Kapsamında İlave Tedbirler”](#)^{vi} konulu yazısı; 2020/4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında , acil ve tutuklu işler ile yürütmenin durdurulması istemlerinin yerine getirilmesi için yeteri kadar hâkimin, komisyon başkanınca, yeteri kadar Cumhuriyet savcısının ise başsavcı tarafından belirlenerek geri kalan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının UYAP imkânlarından faydalanarak evden çalışmalarının temini için Adalet Komisyonları Başkanlıklarına iletilmiştir.

Yargıda Süreleri Durduran Kanun: 7226 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Koronavirüs salgınının başladığı günden bu yana yargılama faaliyetleri açısından en önemli gelişmenin 25 Mart 2020 tarihinde mecliste kabul edilen ve 26 Mart 2020 tarihli ve 31080 Mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 7226 Sayılı Kanun olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

7226 Sayılı Kanun’un Geçici 1. Maddesi ile Covid-19 salgını nedeniyle hak kayıplarının yaşanmaması için yargılamada birtakım süreler durdurulmuştur.

Bu düzenlemeye göre;

- 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler, arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki süreler, dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikayet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dahil olmak üzere tüm bu süreler 13 Mart 2020 [bu tarih dâhil] tarihinden itibaren,
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim veya icra ve iflas daireleri tarafından tayin edilen süreler; nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere, tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemler 22 Mart 2020 [bu tarih dâhil] tarihinden itibaren

durdurulmuştur.

Bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlayacaktır. Kanunun açık hükmüne göre durma süresinin başladığı tarih itibariyle, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılacaktır. Ayrıca salgının devam etmesi halinde Cumhurbaşkanı durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabilecek ve bu döneme ilişkin kapsamı daraltabilecektir.

Nitekim 30 Nisan 2020 itibariyle virüsün etkilerinin ülke genelinde hala devam ediyor olması sebebiyle 30 Nisan 2020 tarihli ve 31114 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 2480 sayılı **“Yargı Alanındaki Hak Kayıplarının Önlenmesi Amacıyla Getirilen Durma Süresinin Uzatılmasına Dair Karar”** [“Cumhurbaşkanı Kararı”] uyarınca, 7226 sayılı Kanun’la 30 Mayıs 2020’ye kadar uzatılmış olan süreler bu kez 1 Mayıs 2020 [bu tarih dâhil] tarihinden 15 Haziran 2020 [bu tarih dâhil] tarihine kadar uzatılmıştır. Böylece icra-iflas hukuku dışındaki tüm süreler, 13 Mart- 15 Haziran tarihleri arası için; icra-iflas hukuku bakımından ise 22 Mart- 15 Haziran arası için durmuştur.

Ancak eklemek gerekir ki ilgili Cumhurbaşkanı Kararı’nda salgın hastalığın yayılma tehlikesinin 15 Haziran tarihinden önce ortadan kalkması durumunda sürelerin uzatılmasına ilişkin yeniden bir değerlendirme yapılacağı belirtilmiştir. Bu çerçevede Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılacak olan düzenlemelerin yakından takibi elzemdir.

Durmaya Süreler Hangileridir?

Aşağıdaki süreler Geçici 1. maddenin 1. fıkrası hükmünün kapsamı dışında bırakılmıştır:

- Suç ve ceza, kabahat ve idari yaptırım ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi için kanunlarda düzenlenen zamanaşımı süreleri,
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen koruma tedbirlerine ilişkin süreler,
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere ilişkin süreler.

Duruşmalar da Ertelendi

7226 sayılı Kanun duruşmaların ertelenmesi gibi bir takım ek tedbirlerin alınması konusunda aşağıdaki kurumları yetkilendirmiştir. Buna göre, durma süresince duruşmaların ve müzakerelerin ertelenmesi de dâhil olmak üzere alınması gereken diğer tüm tedbirler ile buna ilişkin usul ve esasları;

- Yargıtay ve Danıştay bakımından ilgili Başkanlar Kurulu,
- İlk derece adli ve idari yargı mercileri ile bölge adliye ve bölge idare mahkemeleri bakımından Hâkimler ve Savcılar Kurulu,
- Adalet hizmetleri bakımından Adalet Bakanlığı

belirleyecektir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu 30 Mart 2020 tarihli 2020/51 sayılı kararı^{vii} ile 7226 sayılı Kanunun amacı doğrultusunda, salgın riskinin en aza indirilmesi, halkın ve adli personelin sağlığının korunması, bireylerin birbirleriyle temaslarının asgariye indirilmesi, aynı zamanda da kamu hizmetlerinin aksatılmaması ve kişilerin maddi hukuk, usul hukuku ve takip hukuku çerçevesinde haklarının korunması amacıyla, öz olarak aşağıda yer alan hususlarda karar alınmıştır;

- Tutuklu (yasal zorunluluk nedeniyle sadece tutukluluğun değerlendirilmesi yönünden) ve acil işler, dava zamanaşımı yakın olan soruşturma ve kovuşturma dosyaları, yürütmenin durdurulması istemleri ile ivedi sayılacak diğer iş ve işlemler haricindeki, **ilk derece adli ve idari yargı mercileri ile bölge adliye ve bölge idare mahkemelerine ait duruşma, müzakere ve keşiflerin 30 Nisan 2020 (bu tarih dahil) tarihine kadar ertelenmesi,**

- Duruşma, müzakere ve keşiflerin ertelenmesine yönelik işlemlerin evrak üzerinden ve duruşma açılmadan icra edilmesi, yeni duruşma günü ile keşif saatinin, masrafları gider avansından veyahut kamu bütçesinden karşılanması,
- Ceza Muhakemesi Kanununa göre tutukluluk değerlendirmesinin zorunlu olduğu durumlarda, tutuklu ve müdafinin SEGBIS uygulaması üzerinden dinlenilerek duruşmaların icrası,
- Tutuklu ve acil işler dışında kamu davasının açılmasınının 30 Nisan 2020 tarihine kadar ertelenmesi,
- Erteleme süresince salgının önlenmesine yönelik tedbirlere riayet edilmek suretiyle ihtiyati tedbir ve bu işleme yönelik itirazların değerlendirilmesi gerektiği,
- Suç ve suçlulara ilişkin ihbar ile şikâyetlerin kanun önünde dava ve iddia hakkı çerçevesinde devam etmesi.

Yukarıda belirtilen 30 Mart 2020 tarih ve 2020/51 sayılı kararda belirtilen tedbirlerin uygulanması, 30 Nisan 2020 tarihinde Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından alınan yeni bir karar ile^{viii} 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile aynı doğrultuda olacak şekilde 15 Haziran 2020 tarihine kadar uzatılmıştır.

Yine Yargıtay Genel Kurulu tarafından 7226 sayılı Kanun'un verdiği yetki kapsamında, duruşmalar 30 Nisan 2020'ye kadar ertelenmişti. Cumhurbaşkanı Kararı çerçevesinde, bu yazıyı kaleme aldığımız 30 Nisan 2020 tarihi itibarıyla henüz Yargıtay ve Danıştay tarafından alınmış bir karar olmadığından Yargıtay ve Danıştay nezdinde yapılacak duruşmalar için ilgili Başkanlar Kurulu duyurularının ve kararlarının yakından takip edilmesi gerekmektedir.

Saygılarımızla

LBF Partners

ⁱ <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9f6c2e63-c49b-4f31-b811-cdc82e402cb0.pdf>

ⁱⁱ <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=15626&Desc=%C4%B0stanbul-Barosu-Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%E2%80%99n%C4%B1n-Salg%C4%B1n-Nedeniyle-Yay%C4%B1nlan%C4%B1n%C4%9F%C4%B1-%E2%80%99CAC%C4%B0L%E2%80%9D-Duyuru>

ⁱⁱⁱ <http://www.adb.adalet.gov.tr/link/koronavirustdblr.pdf>

^{iv} <http://higm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1732020142548Korona%20Vir%C3%BCs%C3%BC%20Hakk%C4%B1nda%20Al%C4%B1nacak%20%20Tedbirler%20Kapsam%C4%B1nda%20Tebliğat%20Giderlerinin%20C3%96denmesine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Tedbirler.pdf>

^v <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200322M1.pdf>

^{vi} https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/COVID-19_Kapsaminda_ilave_tedbirler.pdf

^{vii} Kurul'da alınan kararların tamamı için bkz. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/uu.pdf>

^{viii} 87742275-010.07-0076-2020 sayılı "COVID 19 Kapsamında Alınan Tedbirlerin Uzatılması" konulu karar